

ФУНКЦІЯ ВИТРАТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Ларка А.М., Ларка М.І., Кузьменко Л.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

В умовах ринкової економіки метою створення і функціонування абсолютної більшості підприємств є отримання прибутку. Винятком можуть бути різного роду благодійні підприємства, створювані за рахунок коштів приватних осіб або різного роду фондів, а також, створювані за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів підприємства, які покликані вирішувати різного роду соціальні задачі, пов'язані зі зниженням соціальної напруженості в суспільстві – створення додаткових робочих місць, виробництво і продаж окремих соціально важливих продуктів харчування за пільговими цінами і т. ін. Величина отриманого підприємством прибутку визначається головним чином обсягами реалізації продукції (робіт, послуг) в натуральному обчисленні, діючими цінами та сумарною величиною витрат на їх виробництво і реалізацію. Оскільки більшість підприємств є конкурентними, тобто такими, що не можуть суттєво впливати на рівень поточних ринкових цін, а обсяги продажів визначаються наявним попитом, то фактично єдиним дієвим засобом, який визначає розмір прибутку є рівень витрат. Виходячи з цього, керівництво будь-якого підприємства, незалежно від форм власності та підпорядкування, повинно приділяти підвищену увагу створенню ефективної системи управління витратами. Ефективність такої системи в значній мірі залежить від того, наскільки адекватно визначена функція витрат відображає існуючий взаємозв'язок між обсягами виробництва та величиною сумарних витрат.

Зазвичай, в економічній літературі розглядається тільки найпростіший варіант лінійної функції сумарних витрат ($Z_{\text{сум.}}$) виду:

$$Z_{\text{сум.}} = Z_{\text{пост.}} + Z_{\text{пит.зм.}} * X, \quad (1)$$

де $Z_{\text{пост.}}$ – величина постійних витрат в грошових одиницях, X – обсяг виробництва в натуральних одиницях або інший фактор виробничої активності підприємства (наприклад, коефіцієнт використання виробничої потужності, трудозатрати і т. ін.), а $Z_{\text{пит.зм.}}$ – величина питомих змінних витрат в грошовому обчисленні на одиницю прийнятого фактора виробничої активності.

Необхідно зазначити, що наведена функція може використовуватися майже виключно для умов монономенклатурного виробництва. Якщо ж мова йде про багатноменклатурне виробництво, то функцію сумарних витрат необхідно представити в наступному вигляді:

$$Z_{\text{сум.}} = Z_{\text{пост.}} + \sum_{i=1}^n Z_{\text{пит.зм.}i} * X_i, \quad (2)$$

де i – індекс виду продукції (робіт, послуг).

При використанні формули 1 для умов багатноменклатурного виробництва в якості фактора виробничої активності слід використовувати обсяг товарної (валової) продукції в грошовому обчисленні, а величину питомих змінних витрат розраховувати на 1 грн відповідно товарної чи валової продукції.